

Ekonomski odnosi s tujino

Ekonomsko ogledalo

UMAR

številka 2/2004

str. 4

Plačilna bilanca Slovenije, I-XII 2003, v mio EUR	Prilivi	Odlivi	Saldo ¹	Saldo, I-XII 2002
Tekoče transakcije	14,862.8	14,846.0	16.7	329.7
Blagovna menjava (FOB)	11,426.5	11,970.8	-544.3	-265.4
Storitve	2,464.6	1,923.6	540.9	626.9
Dohodki od dela in kapitala	525.3	598.0	-72.7	-174.2
Tekoči transferi	446.4	353.6	92.8	142.4
Kapitalski in finančni račun	1,726.1	-1,789.0	-62.9	-326.6
Kapitalski račun	6.9	-3.2	3.7	2.0
Kapitalski transferi	6.7	-1.2	5.5	2.8
Patenti, licence	0.2	-2.0	-1.8	-0.8
Finančni račun	1,719.2	-1,785.8	-66.6	-328.5
Neposredne naložbe	160.4	-269.4	-109.0	1,608.2
Naložbe v vrednostne papirje	0.0	-218.9	-218.9	-69.1
Ostale naložbe	1,558.8	-1,002.8	556.1	51.1
Terjatve	0.0	-963.3	-963.3	-939.2
Obveznosti	1,558.8	-39.5	1,519.4	990.2
Mednarodne denarne rezerve	0.0	-294.7	-294.7	-1918.7
Statistična napaka	46.2	0.0	46.2	-3.2

Vir podatkov: BS. Opomba: ¹negativni predznak v saldu pomeni presežek uvoza nad izvozom pri tekočih transakcijah ter povečanje imetij pri kapitalskih transakcijah in zunanji poziciji centralne banke.

V letu 2003 je na izvozne tokove vplivalo **šibko tuje povpraševanje** gospodarstva, medtem ko je na dinamiko uvoznih tokov večinoma vplivala **povečana domača potrošnja**.

Izvoz, izražen v tekočih evrih, se je v primerjavi z letom 2002 nominalno povečal za 2.7% (blago za 3.1%, storitve za 0.6%). Ob skromni 0.8-odstotni gospodarski rasti držav EU se je blagovni delež izvoza na te trge, ki pada že četrto leto zapored, v primerjavi z letom prej znižal za 1 odstotno točko, na 58.4%. Čeprav se je povečal izvoz v Avstrijo (za 6.8%) in Italijo (za 11.7%), pa se je po drugi strani zaradi upada izvoza v Nemčijo (za 3.8%) in v Francijo (za 13.1%), blagovni izvoz v EU povečal le za 1.3%. Izvoz je bil šibak tudi v države nekdanje Jugoslavije, kamor se je zmanjšal predvsem izvoz prehrabnih proizvodov ter električnih strojev in proizvodov, medtem ko se je izvoz v države nekdanje SZ in Cefto, večinoma v drugi polovici leta, okrepil. Najbolj pa se je povečal izvoz v neevropske članice OECD (za 30.9%), predvsem zaradi močno povečanega izvoza medicinskih in farmacevtskih proizvodov v ZDA. Po namenu porabe proizvodov se je lani najbolj okrepil izvoz proizvodov za investicijsko potrošnjo (za 6%), najmanj pa se je povečal izvoz proizvodov široke potrošnje (za 0.3%). Ob okrepljeni skupni domači potrošnji (zlasti investicijski in zasebni) se je **uvoz**, izražen v tekočih evrih, v primerjavi z letom prej nominalno povečal za 5.5% (blago za 5.5%, storitve za 5.6%). Na višjo rast blagovnega uvoza so vplivale tudi enkratne transakcije večjih vrednosti, kot so uvoz civilnega letala in helikopterjev. Brez teh transakcij bi bila rast blagovnega uvoza nižja za 0.3 odstotne točke. Tudi v namenski strukturi uvoza se je najbolj okrepil uvoz proizvodov za investicije (za 12%), h kateremu je v največji meri prispeval uvoz industrijskih strojev, kar je bila posledica večje investicijske aktivnosti v predelovalne dejavnosti. Šibko povpraševanje, zlasti EU, je vplivalo tudi na obseg proizvodnje predelovalnih dejavnosti, ki se je v primerjavi z letom prej realno povečal le za 1.6%. Posledično je bil skromen tudi uvoz proizvodov za vmesno porabo, ki se je od vseh uvoznih komponent najmanj povečal (za 3.9%). Krepitev domače zasebne potrošnje pa je nakazoval uvoz proizvodov za široko porabo, ki se je v letu 2003 na medletni ravni po četrletjih stalno povečeval. Povečanje primanjkljaja v trgovinski bilanci je bilo večinoma posledica večjega blagovnega primanjkljaja z državam EU in EFTE ter znižanja blagovnega presežka v trgovanju z državami nekdanje Jugoslavije.

Rast storitvenih tokov je bila v letu 2003 počasnejša od rasti blagovnih tokov. Čeprav so se pogoji menjave storitev zaradi višjih izvoznih cen prevoznih, gostinskih ter nastanitvenih storitev izboljšali, pa je bil presežek v menjavi storitev še vedno nižji kot leto prej (gl. str. 6). Izvoz treh glavnih komponent storitev (transporta, potovanja in ostalih storitev) je namreč naraščal počasneje od njihovega uvoza. To je na eni strani posledica upadanja izvoza, po drugi strani pa rasti uvoza ostalih storitev (zlasti zavarovalniških, računalniških in informacijskih ter posredniških storitev) ter uvoza transportnih storitev, kar je v skladu z rastjo blagovnega uvoza. Pri **faktorskih dohodkih** so se zaradi večjih portfeljskih naložb domačih vlagateljev v tujini najbolj povečale prežete obresti od naložb v obveznice in zadolžnice. Pri izdatkih od kapitala so se plačane obresti na zunanji dolg povečale za 2.3%, manj obresti so plačala domača podjetja in državni sektor, več pa domače poslovne banke. Glede na povečanje zunanjskega dolga bi bilo plačilo obresti še večje, vendar so se znižale tudi obrestne mere na mednarodnih finančnih trgih. Kljub večjim plačilom obresti na tuje kredite pa je bilo znižanje primanjkljaja v bilanci faktorskih dohodkov večinoma posledica spremenjene metodologije obračuna reinvestiranih dobičkov tujih vlagateljev. V bilanco tekočih transferjev je bilo prejetih manj transferjev ostalih sektorjev, povečali pa so se transferji omenjenih sektorjev v tujino (zavarovanja in ostali transferji).

V primerjavi z letom 2002 se je **presežek na tekočem računu** precej zmanjšal, predvsem na račun povečanega primanjkljaja v blagovni menjavi, deloma pa tudi zaradi manjšega presežka v menjavi storitev. Kljub povečanemu domačemu trošenju pa je v letu 2003 domače varčevanje zadoščalo za financiranje domačih investicij, kar se je odrazilo v rahlem presežku na tekočem računu plačilne bilance (0.1%

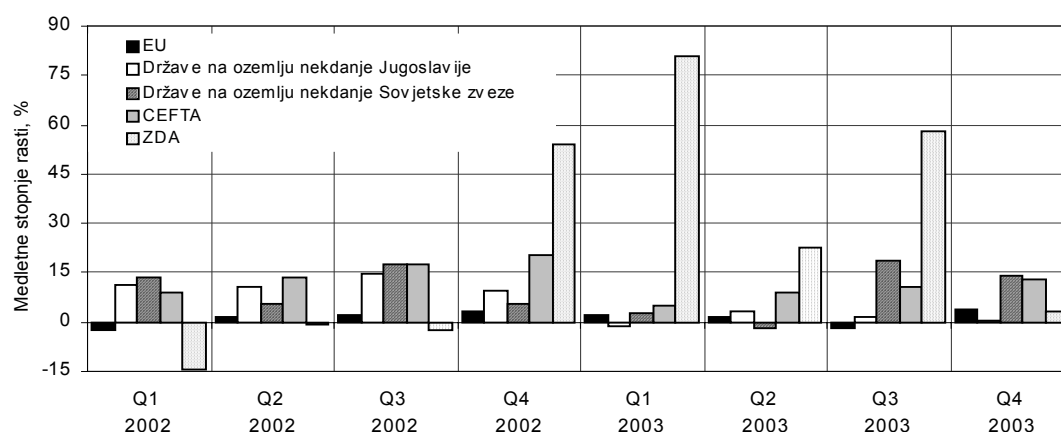
ocenjenega BDP).

Pri nižjem presežku na tekočem računu je bilo tudi povečanje imetij na kapitalsko-finančnem računu v letu 2003 manjše kot leto prej. Spremenila se je struktura kapitalsko-finančnega računa, saj je **neto finančni tok** (brez mednarodnih denarnih rezerv) znašal 228.2 mio EUR, kar je le 14.3% neto toka v letu 2002. Med neto pritoki kapitala v letu 2003 so bili največja neto tuja posojila in gotovina ter vlog bank. Kapital pa je odtekal preko gotovine in vlog prebivalstva, komercialnih kreditov, naložb v vrednostne papirje in neposrednih naložb.

Slovenija je bila v letu 2003 neto investitor v tujino na področju neposrednih naložb in naložb v vrednostne papirje. Močno se je namreč znižal priliv **tujih neposrednih naložb**, ki so predstavljale le 0.7% ocenjenega BDP (leta 2002 7.3% BDP). Po drugi strani pa so slovenska podjetja več investirala v tujini (večinoma v obliki lastniškega kapitala), zlasti v države na ozemlju nekdanje Jugoslavije. Domače neposredne naložbe v tujini so po letu 1992 prvič presegle vrednost tujih neposrednih naložb v Sloveniji. Povečale so se tudi **naložbe v tuje vrednostne papirje**, na 193.6 mio EUR (v letu 2002 94.1 mio EUR). **Kratkoročno komercialno kreditiranje tujine** se je zaradi upočasnjene rasti blagovnega izvoza v primerjavi z letom prej zmanjšalo (s 419.4 mio EUR na 235.3 mio EUR). Po podatkih BS so se neto terjatve iz naslova kratkoročnih komercialnih kreditov najbolj povečale do držav nekdanje Jugoslavije (za 88.6 mio EUR), do ZDA (za 76.1 mio EUR) in do držav nekdanje Sovjetske zveze (za 55.2 mio EUR). Neto obveznosti iz omenjenega naslova pa so se najbolj povečale do držav EU (za 64.9 mio EUR), od tega najbolj do Avstrije in Belgije. Ob razlikah v stroških najemanja kreditov doma in v tujini se je povečalo **zadolževanje v tujini**. Neto pritok posojil med kapitalsko nepovezanimi rezidenti in nerezidenti (banke, državni sektor, ostali sektorji) je v letu 2003 znašal 870.5 mio EUR, kar je za 272.1 mio EUR več kot leto prej. Banke so se neto zadolžile za 550.2 mio EUR, ostali sektorji pa za 387.1 mio EUR. Državni sektor, ki izkazuje le obveznosti do nerezidentov, pa se je tudi v letu 2003 razdolževal, saj je odplačal za 66.8 mio več posojil kot jih je najel. Neto posojila med kapitalsko povezanimi rezidenti in nerezidenti - so del postavke neposredne naložbe (ostali kapital) - pa so v letu 2003 znašala 200.5 mio EUR. Večina tega povečanja je posledica strukturne spremembe pri neposrednih naložbah (prekvalifikacija lastniškega deleža v posojilo) v juniju 2003. Neto pozicija vseh posojil, ne glede na kapitalsko povezanost, kaže, da je bila Slovenija neto prejemnica posojil v vrednosti 1,071.1 mio EUR (v letu 2002 615.4 mio EUR). Povečalo se je predvsem dolgoročno zadolževanje poslovnih bank v tujini, kar je najbolj vplivalo na porast bruto zunanjega dolga. Kar 63% dodatne neto zadolženosti so prispevale domače poslovne banke, ki so spodbujale devizno kreditiranje podjetij, katerih neto zadolževanje v tujini se je v primerjavi z letom 2002 znižalo za 41.3 mio EUR.

Povečanje celotnega salda plačilne bilance, ki odraža mednarodne denarne rezerve centralne banke je bilo zaradi nižjega presežka na tekočem računu in skromnih neto kapitalskih prilivov precej manjše kot leto prej. Omenjeno gibanje plačilnobilančnih tokov je v letu 2003 znižalo stanje neto tuje aktive BS in poslovnih bank skupaj, kar je posledično upočasnilo rast denarnega agregata M3. Ob koncu leta 2003 je **stanje mednarodnih rezerv centralne banke** znašalo 6,879.0 mio EUR, stanje deviznih rezerv poslovnih bank pa 1,024.8 mio EUR. **Stanje skupnih deviznih rezerv** je ob koncu leta 2003 znašalo 7,699.8 mio EUR in se je v primerjavi z letom prej znižalo za 142.3 mio EUR. Skupne devizne rezerve so zadoščale za kritje 6.6-povprečnega mesečnega uvoza blaga in storitev (v letu 2002 za 7.1-mesečnega uvoza).

Graf: Medletne stopnje rasti blagovnega izvoza Slovenije (EUR), po četrtletjih v obdobju 2002–2003, v %

Vir podatkov: SURS, preračuni UMAR.